

ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಔಪಧಿರಸಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ನದಿಗಳ ಉದಕ ದಿಂದಲೂ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಆ ರಾಜನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬೇಕು—
ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ಈ ಸಮಸ್ತ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನೂ ಜಯಿಸು, ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸು, ನಿನ್ನ ವಂಶವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಶುಃ ಶಿಶಾನಃ ಎಂಬ ಅಪ್ರತಿರಥ ಸೂತ್ರವನ್ನು (೧೦-೧೦೩) ಜಪಿಸಬೇಕು. ರಾಜನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮದ ಆಸನವೂ ಹೋಮದ ಸಮಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಔದುಂಬರೀಸಮಿತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಮೂರಾವರ್ತಿ ರಾಜನನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ನಗಾರಿಯನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ—ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ನಿನ್ನ ತೇಜೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿನಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಲಿ. ಹಾಗೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾದಶರುದ್ರರು ನಿನ್ನ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಲಿ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ನಿನ್ನ ಪುಷ್ಪಿಗಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಲಿ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯೋಽಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ ಅಭಿನಂದನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟು ನಿಂತಿರುವ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಆ ತ್ವಾರಾರ್ಷಮಂತ್ರರೇಛಿ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತಸೂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

|| ಸಾಯಾಣಾಷ್ಠಂ ||

ಅ ತ್ವೇತಿ ಪದ್ಮಚಂ ದ್ವಾವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ಧ್ರುವಸ್ಯಾಷ್ವಮಾನುಷ್ಯಛಂ | ಅಭಿ-
ಷಿಕ್ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ತುತಿರೂಪೋರಭೋರೇ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಜಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಅ ತ್ವಾ ಪಟಂ ಧ್ರುವೋ
ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ತುತಿಶ್ಚಾನುಷ್ಯಛಂ ಪ್ರೀತಿ || ರಾಜ್ಯೋ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಂನಂದನೇನೇನ ಸೂಕ್ತೇನಾಭಿ-
ಮಂತ್ರಣಂ ಪುರೋಧಸಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಅ ತ್ವಾರಾರ್ಷಮಂತ್ರರೇಛಿತಿ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಸ್ಯಾವ-
ಸ್ಯಾಯ | ಅ. ಗ್ಯ. ೩-೧೨-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅ ತ್ವಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂತ್ರವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂತ್ರವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಳ್ಳುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಅಂಗಿರಸ ಪುತ್ರನಾದ ಧ್ರುವನೆಂಬವನು ಮುಷಿಯು ; ಅನುಷ್ಯಪ್ ಭಂದಸ್ಯ. ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಅರ್ಥವೇ ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ದೇವತೆಯು ; ಅನುಕ್ರಮದೇಯಲ್ಲಿ—ಅ ತ್ವಾ ಪಟಂ ಧ್ರುವೋ ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ತುತಿಶ್ಚಾನುಷ್ಯಛಂ ತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ರಾಜನು ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಡುವಾಗ ಅವನ ಪುರೋಹಿತನು ಈ ಸೂತ್ರದಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ—ಅ ತ್ವಾರಾರ್ಷಮಂತ್ರರೇಛಿತಿ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಸ್ಯಾವಸ್ಯಾಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಗ್ಯ. ೩-೧೨-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ - ೧೭೩

ಮಂಡಲ-೧೦ || ಅನುವಾಕ-೧೨ || ಸೂತ್ರ-೧೭೩ ||

ಅಪ್ಯಕ-೮ || ಅಧ್ಯಾಯ-೮ || ವರ್ಗ-೩೧ ||

|| ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮುಳ್ಳುಂಟು ||

|| ಮುಷಿ—ಧ್ರುವಃ ||

|| ದೇವತಾ—ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ತುತಿಃ ||

|| ಭಂದ—ಅನುಷ್ಯಪ್ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅ ತ್ವಾಹಾರ್ಷಮಂತರೇಧಿ ಧ್ರುವಸ್ತಿಷ್ಠಾವಿಚಾಚಲಿಃ |

ವಿಶಸ್ತಾ ಸರ್ವಾ ವಾಂಛಂತು ಮಾ ತ್ವದ್ರಾಷ್ಟ್ರಮಧಿ ಭ್ರತತ್ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ತ್ವಾ | ಅಹಾರ್ಷಂ | ಅಂತಃ | ಏಧಿ | ಧ್ರುವಃ | ತಿಷ್ಠ | ಅಸ್ತಿವಿಚಾಚಲಿಃ |

ವಿಶಃ | ತ್ವಾ | ಸರ್ವಾಃ | ವಾಂಛಂತು | ಮಾ | ತ್ವತ್ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ | ಅಧಿ | ಭ್ರತತ್ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದೇ ರಾಜನ್ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮಾಹಾರ್ಷಂ | ಅಸ್ತದ್ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಶ್ವೇನಾಸ್ತೇಷಂ | ಸ ತ್ವಮಂತರ.
ಸ್ವಾಮಿ ಮಧ್ಯ ಏಧಿ | ಸ್ವಾಮಿ ಭವ | ಧ್ರುವೋ ನಿತ್ಯಃ ಸನ್ಯವಿಚಾಚಲಿರಕಿತಯೇನ ಚಲನರಹಿತ ಏವ
ಸಂಸ್ತಿಷ್ಠ | ರಾಷ್ಟ್ರಮಧಿತಿಷ್ಠ | ಸರ್ವಾಶ್ಚ ವಿಶಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಾಂ ವಾಂಛಂತು | ಅಯಮೇವಾಸ್ತಾಕಂ
ರಾಜಾಸ್ತಿಷ್ಠಿತಿ ಕಾಮಯಂತು || ನಾಥಿ ಇಚ್ಛಾಯಾಂ || ತ್ವತ್ ತ್ವತ್ತಃ ಸಕಾರಾದ್ರಾಷ್ಟ್ರಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಾಧಿ
ಭ್ರತತ್ | ಮಾ ಭ್ರತೃತು | ಮಾ ವಿಯುಕ್ತಂ ಭವತು || ಭನ್ಯು ಅಧಃಪತನೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ರಾಜನೇ) ತ್ವಾ-ನಿನ್ನನ್ನ | ಅ ಅಹಾರ್ಷಂ-ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕರೆ
ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತಹ ನೀನು | ಅಂತಃ-ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಏಧಿ-ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದು | ಧ್ರುವಃ-
ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿಯೂ | ಅವಿಚಾಚಲಿಃ-ಚಲನರಹಿತನಾಗಿಯೂ (ಎಂದರೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡದೆ) |
ತಿಷ್ಠ-ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿದು | ಸರ್ವಾಃ ವಿಶಃ-ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳೂ | ತ್ವಾ-ನಿನ್ನನ್ನ | ವಾಂಛಂತು-
(ನೀನೇ ನಮಗೆ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು) ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿ | ತ್ವತ್-ನಿನ್ನಿಂದ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ-ರಾಜ್ಯವು | ಮಾ ಅಧಿ
ಭ್ರತತ್-ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಿರಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ನಿನ್ನನ್ನ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕರೆತಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದು, ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಿತನಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾನುಭವನಾಗದೆ
ಈ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ನೀನೇ ನಮಗೆ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು
ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿ. ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಿರಲಿ.

English Translation

I have consecrated you, (Raja); come amongst us, be steady and unvacillating; may all your subjects desire you (for their king), may the kingdom never fall from you.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಸೂತ್ರವು ರಾಜನ ಪುರೋಹಿತನಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ರಾಜನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ವಿಧಿಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಾದಿಗಳೂ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ೩೭ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಇದೈವೈದ್ರ ಮಾಸ ಚ್ಯೋಷ್ಠಾಃ ಸರ್ವತ ಇವಾವಿಚಾಚಲಿಃ |

ಇಂದ್ರ ಇನೇಹ ಧ್ರುವಸ್ತೀಹ ರಾಷ್ಟ್ರಮು ಧಾರಯ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಇಹ | ಏವ | ಏದ್ರ | ಮಾ | ಅಸ | ಚ್ಯೋಷ್ಠಾಃ | ಸರ್ವತಃ ಇವ | ಅವಿಚಾಚಲಿಃ |

ಇಂದ್ರಃ ಇವ | ಇಹ | ಧ್ರುವಃ | ತಿಸ್ತ | ಇಹ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ | ಉಂ ಇತಿ | ಧಾರಯ || ೨ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ರಾಜನ್ ಇಹಾಸ್ತೀನೇವ ರಾಜ್ಯ ಏದ್ರ | ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇನ ಸರ್ವದಾ ವರ್ತಮಾನೋ ಭವ | ಮಾಪ ಚ್ಯೋಷ್ಠಾಃ | ಅವಚ್ಯುತೋ ಮಾ ಭೂಃ | ಮಾಪಗಮಃ | ಸರ್ವತ ಇವ ಯಥಾ ಸರ್ವತೋ ನೈಕ್ಯಲ್ಯೇ ನಾವತಿಷ್ಠತೇ ಏವಮವಿಚಾಚಲಿಕ್ವಲನರಹಿತೋ ಭವ | ಇಂದ್ರ ಇವ ಯಥಾ ಸ್ವರ್ಗ ಇಂದ್ರಃ ಏವಮಿಹ ಲೋಕೇ ತ್ವಂ ಧ್ರುವಸ್ತೀಹ | ಸ್ಥಿರೋ ಭವ | ರಾಷ್ಟ್ರಸು ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಚೇಹ ಲೋಕೇ ಧಾರಯ | ಸ್ವೇ ಸ್ವೇ ಕರ್ಮಣ್ಯವಸ್ಥಾಪಯ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎದ್ರ ರಾಜನೇ) ಇಹ ಏವ—ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ | ಏದ್ರ—ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಇರು | ಮಾ ಅಪ ಚ್ಯೋಷ್ಠಾಃ—ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗದೇಡ | ಸರ್ವತ ಇವ—ಸರ್ವತದಂತೆ | ಅವಿಚಾಚಲಿಃ—ಸ್ಥಿರವಾಗು | ಇಂದ್ರ ಇವ—ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಂತೆ (ನೀನು) | ಇಹ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ | ಧ್ರುವಃ ತಿಸ್ತ—ಸ್ಥಿರ ವಾಗು | ಇಹ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಉ—ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು | ಧಾರಯ—ನಿರ್ವಹಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದು, ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಬೇಡ. ಪರ್ವತದಂತೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದು. ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುವಂತೆ ನೀನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸು.

English Translation.

Come into this (kingdom), may you never be deposed, unvacillating as a mountain; stand firm here like Indra; establish your kingdom in this world.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಇಮಮಿಂದ್ರೋ ಅದೀಧರದ್ಧ್ರುವಂ ಧ್ರುವೇಣ ಹವಿಷಾ |

ತಸ್ಮೈ ಸೋಮೋ ಅಧಿ ಬ್ರವತ್ ತಸ್ಮಾ ಉ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತುತಿಃ || ೩ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ಇಮಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಅದೀಧರತ್ | ಧ್ರುವಂ | ಧ್ರುವೇಣ | ಹವಿಷಾ |

ತಸ್ಮೈ | ಸೋಮಃ | ಅಧಿ | ಬ್ರವತ್ | ತಸ್ಮಾ | ಉಂ ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ಪತಿಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಇಮಮುಭಿಷಿಕ್ತಂ ಧ್ರುವೇಣ ಸ್ಥಿರೇಣ ಹವಿಷಾ ತರ್ಹ್ಯಮಾಣ ಇಂದ್ರೋ ಧ್ರುವಂ ಸ್ಥಿರಮದೀಧರತ್ | ಧಾರಯತು | ಸೋಮಶ್ಚ ತಸ್ಮೈ ರಾಜ್ಞೀತ್ಯಧಿ ಬ್ರವತ್ | ಅಧಿಬ್ರವೀತು | ಮದೀಯೋಽಯಮಿತಿ ಪಕ್ಷಪಾತವಚನಂ ಕರೋತು | ತಸ್ಮಾ ಉ ತಸ್ಮಾ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತುತಿಮಂತ್ರಸ್ಯ ಪಾಲಕೋ ದೇವಶ್ಚಾಧಿಬ್ರವೀತು ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಧ್ರುವೇಣ—ಸ್ಥಿರವಾದ | ಹವಿಷಾ—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಇಮಂ—ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಈ ರಾಜನನ್ನು | ಧ್ರುವಂ—ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದುವಂತೆ | ಅದೀಧರತ್—ಸ್ವಾಮಿಸರಿ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮದೇವನು | ತಸ್ಮೈ—ಈ ರಾಜನಿಗೆ | ಅಧಿ ಬ್ರವತ್—ಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಿ | ತಸ್ಮಾ ಉ—ಈ ರಾಜನಿಗೇ | ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತುತಿಃ—ಮಂತ್ರಪಾಲಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತುತಿಯೂ ಹಿತಕರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಸ್ಥಿರವಾದ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಈ ರಾಜನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ ಸೋಮನೂ, ಮಂತ್ರಪಾಲಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತಿಯೂ ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಹಿತಕರವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಂಕೃತಲಿ.

English Translation

May Indra, gratified by the perpetual oblation, firmly establish this (prince); may Soma, may Brahmanaspati address him (as their votary).

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಧ್ರುವಾ ದ್ಯೌಧ್ರುವಾ ಸ್ತೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾಸಃ ಸರ್ವತಾ ಇನೋ |

ಧ್ರುವಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಜಗದ್ಧ್ರುವೋ ರಾಜಾ ವಿಶಾಮಯಂ || ೪ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ಧ್ರುವಾ | ದ್ಯೌಃ | ಧ್ರುವಾ | ಸ್ತೃಥಿವೀ | ಧ್ರುವಾಸಃ | ಸರ್ವತಾಃ | ಇನೋ |

ಧ್ರುವಂ | ವಿಶ್ವಂ | ಇದಂ | ಜಗತ್ | ಧ್ರುವಃ | ರಾಜಾ | ವಿಶಾಂ | ಅಯಂ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದ್ಯೌಧ್ರುವಾ ಸ್ಥಿರಾ ಭವತಿ | ಸ್ತೃಥಿವೀ ಚ ಧ್ರುವಾ ಸ್ಥಿರಾ ಭವತಿ | ಇನೋ ದೈತ್ಯಮಾನಾಃ ಸರ್ವತಾ ಮುಹೀಧರಾಶ್ಚ ಧ್ರುವಾಸಃ ಸ್ಥಿರಾಃ | ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಜಗದ್ಧ್ರುವಂ ಸ್ಥಿರಂ ಭವತಿ | ಏವಮೇವಾಯಂ ವಿಶಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ರಾಜಾ ಸ್ವಾಮಿ ಸನ್ ಧ್ರುವಃ ಸ್ಥಿರೋ ಭವತು ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ದ್ಯೌಃ—ದ್ಯೌಲೋಕವು | ಧ್ರುವಾ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು | ಸ್ತೃಥಿವೀ—ಈ ಭೂಮಿಯು | ಧ್ರುವಾ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು | ಇನೋ ಸರ್ವತಾಃ—ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿರುವ ಈ ಸರ್ವತಗಳೂ | ಧ್ರುವಾಸಃ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವವು | ವಿಶ್ವಂ—ಸಮಸ್ತನಾದ | ಇದಂ ಜಗತ್—ಈ ಜಗತ್ತು | ಧ್ರುವಂ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು (ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ) | ಅಯಂ—ಈ ರಾಜನು | ವಿಶಾಂ—ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ | ರಾಜಾ—ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ | ಧ್ರುವಃ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಈ ದ್ಯೌಲೋಕ, ಸ್ತೃಥಿವಿ, ಈ ಸರ್ವತಗಳು, ಈ ಸಕಲ ಜಗತ್ತೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವವು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬಾಲಕನಾದ ಈ ರಾಜನೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ.

English Translation

Firm is the heaven, firm is the earth, firm are these mountains, firm is this entire world, so may this king of men be firm.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತೀ |

ಧ್ರುವಂ ತ ಇಂದ್ರಶ್ವಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಂ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಧ್ರುವಂ | ತೇ | ರಾಜಾ | ವರುಣಃ | ಧ್ರುವಂ | ದೇವಃ | ಬೃಹಸ್ಪತೀ |

ಧ್ರುವಂ | ತೇ | ಇಂದ್ರಃ | ಚ | ಅಗ್ನಿಃ | ಚ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ | ಧಾರಯತಾಂ | ಧ್ರುವಂ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದೇ ರಾಜನ್ ತೇ ತವ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ರಾಜಾ ರಾಜಮಾನೋ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ಸ್ಥಿರಂ ಧಾರಯತು | ದೇವೋ ದಾನಾದಿಗುಣಯುಕ್ತೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಧ್ರುವಂ ಧಾರಯತು | ಇಂದ್ರಶ್ವಾಗ್ನಿಶ್ಚೋಭಾವತು ತೇ ತವ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧ್ರುವಂ ಸ್ಥಿರಂ ಧಾರಯತಾಂ | ಇಂದ್ರಾಗ್ನೋರುಭಯೋರಪೇಕ್ಷಯಾ ಧ್ರುವಶಬ್ದಸ್ಯ ದ್ವಿಃ ಪ್ರಯೋಗಃ ||

|| ಪ್ರಕರವಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ರಾಜನೇ) ತೇ—ನಿನ್ನ | ರಾಷ್ಟ್ರಂ—ರಾಜ್ಯವನ್ನು | ರಾಜಾ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನು | ಧ್ರುವಂ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ ಧರಿಸಿ | ದೇವಃ—ದಾನಾದಿಗುಣಯುಕ್ತನಾದ | ಬೃಹಸ್ಪತೀ—ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು | ಧ್ರುವಂ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ | ಇಂದ್ರಃ ಚ—ಇಂದ್ರನು | ಅಗ್ನಿಃ ಚ—ಅಗ್ನಿಯು ಇಬ್ಬರೂ | ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ—ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು | ಧ್ರುವಂ—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ | ಧಾರಯತಾಂ—ಧರಿಸಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ರಾಜನೇ) ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ವರುಣನು, ದಾನಾದಿ ಗುಣಯುಕ್ತನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು, ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ ಧರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಲಿ.

English Translation.

May the royal Varuna, the divine Brihaspati, may Indra and Agni ever give stability to your kingdom.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಧ್ರುವಂ ಧ್ರುವೇಣ ಹವಿಷಾಭಿ ಸೋಮಂ ಮೃತಾಮಸಿ |

ಅಥೋ ತ ಇಂದ್ರಃ ಕೇವಲೀರ್ವಿತೋ ಬಲಿದ್ಯತಸ್ವರತ್ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಧ್ರುವಂ | ಧ್ರುವೇಣ | ಹವಿಷಾ | ಅಭಿ | ಸೋಮಂ | ಮೃತಾಮಸಿ |

ಅಥೋ ಇತಿ | ತೇ | ಇಂದ್ರಃ | ಕೇವಲೀಃ | ವಿತಃ | ಬಲಿದ್ಯತಃ | ಸ್ವರತ್ || ೬ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಧ್ರುವೇಣ ಸ್ಥಿರೇಣ ಹವಿಷಾ ಪುರೋಡಾಶಾದಿನಾ ಯುಕ್ತಂ ಧ್ರುವಂ ಸ್ಥಿರಂ ಸೋಮಮುಧಿ ಮೃತಾಮಸಿ | ಅಭಿಮೃತಾಮಸಃ | ದೇವತಾಮುಧಿಲಕ್ಷ್ಯ ಯಾಗಾರ್ಥಂ ವಯಮೃತ್ವಿಜಃ ಸಂಸ್ತೃತಾಮಃ | ಅಥೋ ಅಥಾನಂತರಮೇವೇಂದ್ರೋ ವಿತಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತೇ ತಸ್ಯೇವ ಕೇವಲೀರಸಾಧಾರಣಾಃ ಸರ್ವೀರ್ವಲಿದ್ಯತಃ ಕರಸ್ಯ ಪ್ರದಾಪ್ತೀಃ ಕರತ್ | ಕರೋತು ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ ||

ಧ್ರುವೇಣ—ಸ್ಥಿರವಾದುದು | ಹವಿಷಾ—ಪುರೋಡಾಶಾದಿ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದು | ಧ್ರುವಂ—ಸ್ಥಿರವಾದುದು ಅದ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಅಭಿ ಮೃತಾಮಸಿ—ಅಭಿಮರ್ಶನಮಾಡುತ್ತೇನೆ (ಪ್ರಶ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ) | ಅಥೋ—ಅನಂತರ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಿತಃ—ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು | ತೇ ಕೇವಲೀಃ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯೆಯುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿಯೂ | ಬಲಿದ್ಯತಃ—ನಿನ್ನಗೆ ಕರಾದಿಗಳನ್ನು (ಕಂದಾಯಾದಿಗಳನ್ನು) ಕೊಡುವಂತೆಯೂ | ಕರತ್—ಮಾಡಲಿ.

|| ಭಾಷಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ಥಿರವಾದ ಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದುದು, ಸ್ಥಿರವಾದುದು ಅದ ಸೋಮವನ್ನು ಯಾಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೃತ್ವಿಜರಾದ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಣಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿನ್ನಗೆ ರಾಜಭತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕರಾದಿ ರಾಜಾದಾಯಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಲಿ.

English Translation

With a constant oblation we handle the constant Soma; therefore may Indra render your subject people payers of (their) taxes.

ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅನಂತರ ಈ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೊರೋಹಿತವನ್ನು ವಹಿಸಿ ನೇರವೇರಿತು ಹನ್ನೆ ಗುರುವಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದು. ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದವನೂ, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವವನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಇಂತಹ ದಾನದಿಂದ ಪೂರ್ಣಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವಿಧಾನವು ಪರಬ್ರಹ್ಮರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮಾಶ್ವರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಆತಂಕಶ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಈ ಕರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದವನಿಗೂ ಪುತ್ರರಿಗಿರುವಾಗಲೂ, ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡದವನಿಗೂ ಒಂದ ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗಾದರೂ ಗುರುಕರ್ಮವದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೂ ತನಗೆ ಬೇಡದವನಿಗೂ ಈ ಕರ್ಮವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡದು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸಂಸಮಿತಿ ಚತುರ್ಯುಜಿಂ ಚತ್ವಾರಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ಸಂವನಸಸ್ಯಾಹಂ | ಸಮಾನೋ ಮಂತ್ರೈಃ ತಿ
ತ್ವತೀಯಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾ ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋತ್ರಸುಷ್ಟುಭಃ | ಪ್ರಥಮಾಯಾ ಅಗ್ನಿದೇವತಾ | ಶಿಷ್ಯಾನಾಂ
ಸಂಜ್ಞಾಸಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಸಂಸಂ ಚತುಷ್ಯಂ ಸಂವನಸಃ ಸಂಜ್ಞಾನಮಾದ್ಯಾಗ್ನೇಯಾ ತ್ವತೀಯಾ
ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾ ತ್ವತೀಯಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪಿತಿ | ಅನುಷ್ಟುಭಂ ತ್ವತಿ ಪೂರ್ವಮುಕ್ತಾಭಿದವಶಿಷ್ಯಾನಾಮನುಷ್ಟುಪ್ತಂ ||
ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಸಂಸಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಂವನನೆಂಬುವನು ಬಹಿಯು ; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೂಲನೆಯ ಬುಕ್ಕಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು ; ಉಳಿದ ಬುಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾನವು ದೇವತೆಯು ; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಸಮಾನೋ ಮಂತ್ರೈಃ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಬುಕ್ಕು ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾ ಛಂದಸ್ಸು. ಉಳಿದ ಮೂರು ಬುಕ್ಕುಗಳು ಅನುಷ್ಟುಪಾ ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಯಲ್ಲಿ—ಸಂಸಂ ಚತುಷ್ಯಂ ಸಂವನಸಃ ಸಂಜ್ಞಾನಮಾದ್ಯಾಗ್ನೇಯಾ ತ್ವತೀಯಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅನುಷ್ಟುಭಂ ತು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ (ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೂರನೆಯ ಬುಕ್ಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಬುಕ್ಕುಗಳು ಅನುಷ್ಟುಪಾ ಛಂದಸ್ಸುನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ - ೧೯೧

ಮಂಡಲ—೧೦ || ಅನುವಾಕ—೧೨ || ಸೂಕ್ತ—೧೯೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೮ || ಅಧ್ಯಾಯ—೮ || ವರ್ಗ—೪ ||

|| ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ಕುಂಗಳೆ ||

|| ಬಹಿ—ಸಂವನಸ ||

|| ದೇವತಾ—೧, ಅಗ್ನಿ || ೨-೪, ಸಂಜ್ಞಾಸಂ ||

|| ಛಂದಃ—೧, ೨, ೪, ಅನುಷ್ಟುಪಾ || ೧, ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾ ||

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಸಂಸಮಿದ್ಯುವಸೇ ವ್ಯವನ್ಮಗ್ನೇ ವಿಶ್ವಾನ್ಮಯ ಆ |

ಇಳಸ್ತದೇ ಸಮಿದ್ಯಸೇ ಸ ನೋ ವಸೂನ್ಯಾ ಭರ || ೧ ||

|| ಪದವಾರಾಣಿ ||

ಸಂಸಂ | ಇತ್ | ಯುವಸೇ | ವ್ಯವನ್ | ಅಗ್ನೇ | ವಿಶ್ವಾನ್ | ಅರ್ಯಃ | ಆ |

ಇಳಃ | ಪದೇ | ಸಂ | ಇದ್ಯಸೇ | ಸಃ | ನಃ | ವಸೂನಿ | ಆ | ಭರ || ೧ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ದೇ ವ್ಯವನ್ಯಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರಗ್ನೇ ಅರ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ತುಂ || ಅರ್ಯಃ ಸ್ವಾಮಿವೈಶ್ಯಯೋಃ |
 ಸಾ. ೩-೧-೧೦೩ | ಇತಿ ಯಶ್ವತ್ಯಂತೋ ನಿಶಾತಿತಃ | ಅರ್ಯಃ ಸ್ವಾಮ್ಯಾಹ್ವಾಯಾಂ | ಫಿ. ೧-೧೮ |
 ಇತ್ಯಂತೋದಾತ್ತತ್ವಂ || ಸ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಜಾತಾನಿ ಸಂಸಂ || ಪ್ರಸಮುಪೋದಃ ಪಾಡ-
 ಪೂರಣೇ | ಸಾ. ೬-೧-೩ | ಇತಿ ಸಮೋ ದ್ವಿವರ್ಚನಂ || ಇಚ್ಛಯೋದವಧಾರಣೇ | ಆ ಸಮಂತಾತ್ಮಂ
 ಯುವಸೇ | ಮಿತ್ರಯಃ | ದೇವೇಷು ಮಧ್ಯೇ ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಜಾತಾನಿ ವೈಶ್ವಾನರಾತ್ಮನಾ
 ವ್ಯಾಪ್ನೋಷಿ | ನಾಸ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಚೇತ ಇಡಾಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಪದೇ ಸ್ಥಾನ ಉತ್ತರವೇದಿಲಕ್ಷಣೇ |
 ಏತದ್ವಾ ಇಳಾಯಾಸ್ತದಂ ಯದುತ್ಪರವೇದೀನಾಭಿಃ | ಐ. ಪ್ರಾ. ೧-೨೮ | ಇತಿ ಪ್ರಾಹ್ಮಣಂ | ಶತ್ರು ತ್ವಂ
 ಸಮಿದ್ಯಸೇ | ಬುತ್ಸಿಗ್ನಿಃ ಸಂದೀಪ್ಯಸೇ | ಸ ತಾವೃತಸ್ತುಂ ನೋದ್ಯಾಕಂ ವಸೂನಿ ಧನಾನ್ಯಾ ಭರ |
 ಅಹರ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ||

ವ್ಯವನ್—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಅರ್ಯಃ—ಸಕಲರಿಗೂ
 ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನು | ವಿಶ್ವಾನ್—ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ | ಸಂಸಂ—ಒಂದಾಗಿರುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಸುಹೃದ್ವಾಪ
 ದಿಂದ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಂತೆ | ಆ—ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ | ಯುವಸೇ—ಕೂಡಿಸುತ್ತೀಯೆ |
 ಇಳಃ—ಪೃಥಿವಿಯ | ಪದೇ—ಸ್ಥಾನವಾದ ಉತ್ತರವೇದಿಯಲ್ಲಿ (ನೀನು) | ಸಂ ಇದ್ಯಸೇ—ಬುತ್ಸಿಗ್ನನಿಂದ
 ಹೊತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ | ಸಃ—ಅಂತಹ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ಆ ಭರ—
 ತಂದೊಗಿಸು.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಸಕಲರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ
 ವೈಶ್ವಾನರರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವರು ಒಂದಾಗಿರುವಂತೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಯಜ್ಞದ

ಉತ್ತರವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿಗ್ಗನರಂದ ದೊತ್ತಿಸ್ಸುಟ್ಟು ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಶನಾನವಾಗಿ ಬಿಳಗುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಇಂತಹ ನೀನು ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ತಂದೊಗಸು.

English Translation

Agni, showerer (of benefits), you who are the lord, you verily combine with all creatures, you are kindled upon the footmark of Ila, (the altar); bring unto us riches.

|| ಸಂಖಜಾನಾಃ ||

ಸಂ ಗಚ್ಛಿಧ್ವಂ ಸಂ ವದಧ್ವಂ ಸಂ ವೋ ಮನಾಂಸಿ ಜಾನತಾಂ |

ದೇವಾ ಭಾಗಂ ಯಥಾ ಪೂರ್ವೇ ಸಂಜಾನಾನಾ ಉಪಾಸತೇ || ೨ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ಸಂ | ಗಚ್ಛಿಧ್ವಂ | ಸಂ | ವದಧ್ವಂ | ಸಂ | ವಃ | ಮನಾಂಸಿ | ಜಾನತಾಂ |

ದೇವಾಃ | ಭಾಗಂ | ಯಥಾ | ಪೂರ್ವೇ | ಸಂಜಾನಾನಾಃ | ಉಪಾಸತೇ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ಯೋಯಂ ಸಂ ಗಚ್ಛಿಧ್ವಂ | ಸಂಗತಾಃ ಸಂಭೂತಾ ಭವತಃ || ಸಮೋ ಗಮ್ಯುಚ್ಛೇತ್ಯಾದಿನಾ ಗಮೇರಾತ್ಮನೇಪದಂ || ತಥಾ ಸಂ ವದಧ್ವಂ | ಸದಃ ವದತಃ | ಸರಸ್ವರಂ ವಿರೋಧಂ ಸರಿತ್ಯಚ್ಛೇತವಿಧಮೇವ ವಾಕ್ಯಂ ಬ್ರೂತೇತಿ ಯಾವತ್ || ವ್ಯಕ್ತವಾಚಾಂ ಸಮುಚ್ಚಾರಣೇ | ಸಾ. ೧-೩-೪೮ | ಇತಿ ವದೇರಾತ್ಮನೇಪದಂ || ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮನಾಂಸಿ ಸಂ ಜಾನತಾಂ | ಸಮಾಸಮೇಕರೂಪಮೇವ ವಾರ್ಥಮವಗಚ್ಛಂತು || ಸಂಪ್ರತಿಭ್ಯಾಮನಾಥ್ಯಾನೇ | ಸಾ. ೧-೩-೪೩ | ಇತಿ ಜಾನಾತೇರಾತ್ಮನೇಪದಂ || ಯಥಾ ಪೂರ್ವೇ ಪುರಾತನಾ ದೇವಾಃ ಸಂಜಾನಾನಾ ಏತಮತ್ಯಂ ಸ್ತಾಪ್ತಾ ಹವಿರ್ಭಾಗಮುಪಾಸತೇ ಯಥಾಶ್ವಂ ಸ್ವೀಕುರ್ವಂತಿ ತಥಾ ಯೂಯಮಸಿ ವೈಮತ್ಯಂ ಸರಿತ್ಯಚ್ಛೇತವಿಧಮೇವ ವಾಕ್ಯಂ ಸ್ವೀಕುರ್ವಂತೇತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಜನರೇ) ಸಂ ಗಚ್ಛಿಧ್ವಂ—ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಬತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ ಮತ್ತೂ ಬತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿರಿ | ಸಂ ವದಧ್ವಂ—ಸರಸ್ವರವಿರೋಧಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರಿ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಮನಾಂಸಿ—ಮನಸ್ಸುಗಳು | ಸಂ ಜಾನತಾಂ—ಭಿನ್ನಾ ಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗರಿ | ಪೂರ್ವೇ—ಪುರಾತನರಾದ | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ | ಸಂಜಾನಾನಾಃ—ಐಕ್ಯಮತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ | ಭಾಗಂ—ತಮ್ಮ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು | ಉಪಾಸತೇ—ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ಅದರಂತೆ ನೀವೂ ಐಕ್ಯಮತ್ಯದಿಂದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ.

1. ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲ್ಲೆ ಸ್ತೋತ್ರಜನರೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದಿರುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಿ ದೋಗಬೇಕಾದರೂ ಜತೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿರಿ. ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡಿರಿ. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಎಡೆಗೊಡದೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಒಂದಾಗಿರಲಿ. ಪುರಾತನರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಯಾವರೀತಿ ತಮ್ಮ ಸಮೀಪಿಗಳನ್ನು ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೋ ನೀವೂ ಅದರಂತೆ ದೇವತಾನ್ವಿತರಾದಿವೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ.

English Translation.

Meet together, talk together, let your minds apprehend alike ; in like manner as the ancient gods concurring accepted their portion of the sacrifice.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸಮಾನೋ ಮಂತ್ರಃ ಸಮಿತಿಃ ಸಮಾನೀ ಸಮಾನಂ ಮನಃ ಸಹ ಚಿತ್ತ-
ಮೇಷಾಂ |

ಸಮಾನಂ ಮಂತ್ರಮಭಿ ಮಂತ್ರಯೇ ವಃ ಸಮಾನೇನ ವೋ ಹವಿಷಾ
ಜುಹೋಮಿ || ೩ ||

|| ಪಠಾರ್ಥಃ ||

ಸಮಾನಃ | ಮಂತ್ರಃ | ಸಂಯತಃ | ಸಮಾನೀ | ಸಮಾನಂ | ಮನಃ | ಸಹ | ಚಿತ್ತಂ | ಏಷಾಂ |

ಸಮಾನಂ | ಮಂತ್ರಂ | ಅಭಿ | ಮಂತ್ರಯೇ | ವಃ | ಸಮಾನೇನ | ವಃ | ಹವಿಷಾ | ಜುಹೋಮಿ || ೩ ||

|| ಸಾರಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪೂರ್ವೋದ್ಧಾರಣಃ ಪರೋಚ್ಚಕ್ರತಃ ಉತ್ತರಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ರತಃ | ಏಷಾಮೇಕಸ್ಮಿನ್ನಮರ್ಶಿ ಸಹ ಪ್ರವೃತ್ತಾನಾಮೃತ್ರಿಣಾಂ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ವಾ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ತುತಿಃ ಶಸ್ತ್ರಾದ್ಯಾತ್ಮಕಾ ಗುಪ್ತಭಾಷಣಂ ವಾ ಸಮಾನ ಏಕವಿಧೋಸ್ತು | ತಥಾ ಸಮಿತಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿರಸಿ ಸಮಾನ್ಯೀಕರಣಸಾಸ್ತು || ಕೇವಲಮಾಮಕೇ-
ತ್ಯಾದಿಣಾ ಸಮಾನತವ್ಯಾದಿಣಾ | ಉದಾತ್ತನಿವೃತ್ತಿಸ್ವರೇಣ ಖೇಪ ಉದಾತ್ತತ್ವಂ || ತಥಾ ಮನೋ ಮನಸಸಾಧನಮಂತಃಕರಣಂ ಚೈಷಾಂ ಸಮಾನಮೇಕವಿಧಮಸ್ಯ ಸ್ತು | ಚಿತ್ತಂ ವಿಚಾರಜಂ ಜ್ಞಾನಂ ತಥಾ ಸಹ ಸಹಿತಂ ಪರಸ್ಪರಸ್ಯಾರ್ಥೇನ್ನೇಕೀಭೂತಮಸ್ತು | ಅಹಂ ಚ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸಮಾನ-
ಮೇಕವಿಧಂ ಮಂತ್ರಮಭಿ ಮಂತ್ರಯೇ | ಐಕವಿಧ್ಯಾಯ ಸಂಸ್ಕರೋಮಿ | ತಥಾ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸ್ತು-

ಭೂತೇನ ಸಮಾನೇನ ಸಾಧಾರಣೇನ ಹವಿಷಾ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದಿನಾಹಂ ಜುಹೋಮಿ || ತೃತೀಯಾ
ಚ ಹೋತೃಂದಸಿ | ಸಾ. ೨-೩-೩ | ಇತಿ ಆರ್ಮಣಿ ಕಾರಣೇ ತೃತೀಯಾ || ಪಷಟ್ಪುರೋಣ ಹವಿಸ್ ಪ್ರಜ್ಞೇ-
ಸಯಾಮಿತೃರ್ಭಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ ||

ಏಷಾಂ—ಒಂದೇ ಆರ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿರುವ ಈ ಋತ್ವಿಗೃಹಮಾನರ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತೃಜನರ |
ಮಂತ್ರೇ—ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣವು ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಯು | ಸಮಾನಃ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಲಿ (ಹಾಗೆಯೇ)
ಸಮಿತಿಃ—ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವೂ | ಸಮಾನೀ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಲಿ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ
ಆಮೃತಾಶ್ವಿನಂಶ ಸಮಾನವಾಗಲಿ | ಮನಃ—ಅವರ ಮನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ | ಸಮಾನಂ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಲಿ
ಚಿತ್ತಂ—ವಿನೇಶಜ್ಞಾನವು | ಸಹ—ಐಹಮುಕ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಲಿ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ (ನಾನು) | ವಃ—
ನಿಮಗೋಸ್ವರ | ಸಮಾನಂ—ಒಂದೇವಿಧವಾದ | ಮಂತ್ರಂ · ಮಂತ್ರವನ್ನು | ಅಥ ಮಂತ್ರಯೇ—ಪಠಿಸಿ
ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ (ಹಾಗೆಯೇ) | ವಃ—ನಿಮಗೆ | ಸಮಾನೇನ—ಒಂದೇವಿಧವಾದ | ಹವಿಷಾ—ಚರು
ಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ | ಜುಹೋಮಿ—ಹೋಮಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾಷಾರ್ಥ ||

ಒಂದೇಆರ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿರುವ ಈ ಋತ್ವಿಗೃಹಮಾನರ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತೃಜನರ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣವು
ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಯು ಒಂದೇವಿಧವಾಗಲಿ, ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವೂ ಹೆಚ್ಚುಆಮೃತಾಶ್ವಿನಂಶ ಸಮಾನವಾಗಿ
ಲಭಿಸಲಿ. ಅವರ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ವಿನೇಶಜ್ಞಾನವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಲದೆ ಐಹಮುಕ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಲಿ,
ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೋಸ್ವರ ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು (ಎಂದರೆ ಒದ್ದಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗೆ ಒಂದೊಂದು
ವಿಧವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಒಂದೇಮಂತ್ರವನ್ನು) ಪಠಿಸಿ ಹವಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕಾರ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Common be the prayer of these (assembled worshippers), common be
the acquirement, common the purpose, associated be the desire. I repeat
for you a common prayer, I offer for you with a common oblation.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಋತ್ವಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು ಪರೋಕ್ಷಕೃತವರ್ಣನೆಯೆಂದೂ, ಉತ್ತರಾರ್ಥವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತವರ್ಣನೆಯೆಂದೂ
ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಪರೋಕ್ಷಕೃತವೆಂದರೇನು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತವೆಂದರೇನು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆವು ಯಾಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ನಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ—

ತದ್ವಾಸಿ ನಾಮಾಸಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಸಸ್ತುತೀನಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ತದ್ವೈವತಮಿತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ | ಯತ್ಕಾಮು
ಯಸಿಯಸ್ಯಾಂ ದೇವತಾಯಾಮಾರ್ಥಪತ್ಯಮಿಚ್ಛನ್ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರಯುಂಕ್ಷೇ ತದ್ವೈವತಃ ಸ

ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ | ತಾಸ್ತಿಸಿದಾ ಋಚಃ ಪರೋಕ್ಷಕೃತಾಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೈಶ್ಚ |
ತತ್ರ ಪರೋಕ್ಷಕೃತಾಃ ಸರ್ವಾಭಿರ್ನಾಮವಿಭಕ್ತಿಭಿರ್ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರಥಮಪುರುಷತ್ವಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ |
ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಾ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಯೋಗಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಚೈತೇನ ಸರ್ವನಾಮಾ | ಅಥಾ-
ಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೈ ಉತ್ತಮಪುರುಷಯೋಗಾ ಆಹಮಿತಿ ಚೈತೇನ ಸರ್ವನಾಮಾ | ಪರೋಕ್ಷಕೃತಾಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಾಶ್ಚ ಮುಕ್ತಾ ಭೂಯಿಷ್ಯಾ ಅಲ್ಪಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಃ ||

(ನಿ. ೭-೧೦೦ದ ೩)

ಎಂದರೆ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದೈವತಮಂತ್ರ; ಸ್ತುತಿಮಂತ್ರ, ಆಶೀರ್ವಂತ್ರ, ಶಪಥ, ಅಭಿಶಾಪ, ಶಕ್ತಿಧ್ಯಾನ, ಪರದೇವನಾ,
ನಿಂದಾ ಪ್ರಶಂಸಾ ಎಂದು ಆನೇಕವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ದೈವತಮಂತ್ರವೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿ-
ಸುವ ಮಂತ್ರ; ಸ್ತುತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ತೋತ್ರ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮಂತ್ರ; ಆಶೀರ್ವಂತ್ರವೆಂದರೆ—
ಆಶೀರ್ವಾದ, ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಹಾರೈಸುವ ಮಂತ್ರ; ಶಪಥ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ; ಅಭಿಶಾಪ ಎಂದರೆ ಕೆಟ್ಟಹಾಡಿಕೆ;
ಶಕ್ತಿಧ್ಯಾನ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಅಥವಾ ತತ್ತ್ವದ ವಿವರಣೆ. ಪರದೇವನಾ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತನ, ಸಂಕಾಪ; ನಿಂದಾ
ಎಂದರೆ ನಿಂದೆಯು; ಪ್ರಶಂಸಾ ಎಂದರೆ ಹೊಗಳುವಿಕೆ, ದಾನಸ್ತುತಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ದೈವತವೆಂಬ ಮುಳ್ಳುಗಳು—ಪರೋಕ್ಷಕೃತ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವವು. ಪರೋಕ್ಷಕೃತವೆಂದರೆ—ಸ್ತುತಿಶಬ್ದದಿಂದ ದೇವತೆಯು ಎದುರಿಗಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ
ಆ ದೇವತೆಯು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಪುರುಷನಾಮಪದಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನೂ (Third person both
in subject and predicate) ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತವೆಂದರೆ—ಸ್ತುತಿಶಬ್ದದಿಂದ
ದೇವತೆಯು ಎದುರಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ನೀನು, ನಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಶಬ್ದಗಳಿಂದ
(second person) ಸಂಬೋಧನೆಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಮುಳ್ಳುಗಳು; ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೆಂದರೆ—ಉತ್ತಮಪುರುಷ
(first person) ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು. ಈ ಮೂರುವಿಧ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರೋಕ್ಷ-
ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತವೆಂಬ ಎರಡುವಿಧ ಮಂತ್ರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮಂತ್ರಗಳು ಕೇವಲ ಸ್ವಲ್ಪ
ಮಾತ್ರವಿರುವವು.

ಮುಗ್ಧೇದದ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸುವಾಗ ಯಾಸ್ಕರು ಪರೋಕ್ಷಕೃತ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತ,
ಪರೋಕ್ಷಕೃತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಶ್ಚ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾ, ಸ್ತುತಿ | ಆಶೀರ್ವಾದ, ಶಪಥ, ಅಭಿಶಾಪ, ಶಕ್ತಿಧ್ಯಾನ, ಪರದೇವನಾ
ನಿಂದಾ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಾನಾ ಪ್ರಭೇದಗಳಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ
ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—

(೧) ಪರೋಕ್ಷಕೃತ—ಈ ಮುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯು ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತನಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ
ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಮ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಯಾವ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಥಮಪುರುಷದಲ್ಲಿರಬೇಕು.

ಉದಾ—ಇಂದ್ರೋ ದಿವ ಇಂದ್ರೇ ಈಶೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ || (ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿ)

ಇಂದ್ರಮಿದ್ಧಾಥಿನೋ ಬೃಹತ್ || (ದ್ವಿ. ೧)

ಇಂದ್ರೇಣೈತೇ ಸ್ತೃತ್ಯನೋ ವೇವಿಷಾಣಾ || (ತೃ. ೧)

ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾನು ಗಾಯತ || (ಚ. ೧)

ನೇಂದ್ರಾದ್ಯತೇ ಜೀವತೇ ಧಾಮ ಕಿಂಚಿತ್ || (ಪಂ. ೧)

ಇಂದ್ರಸ್ಯ ನು ವಿರಾಣಿ ಪ್ರ ವೋಚಂ || (ಸ. ೧)

ಇಂದ್ರೇ ಕಾಮಾ ಆಯಂತ || (ಸ. ೨)

ಇಲ್ಲಿ ಏಳು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಏಳು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಕ್ರಿಯಾಪದ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಥಮಪುರುಷ.

(೨) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತ—ಈ ವಿಧವಾದ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲದುವ ದೇವತೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಂದರೆ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಆ ದೇವತೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸ್ತುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀನು ಸಿನ್ನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದವನ್ನೂ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ—ಕ್ಷಮಿಂದ್ರ ಬಲಾದಧಿ

ವಿ ನ ಇಂದ್ರ ಮೃಣೋ ಜಹಿ || ಇತ್ಯಾದಿ.

(೩) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತ ಮತ್ತ ಪರೋಕ್ಷಕೃತ—ಈ ಎರಡು ವಿಧವೂ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಬುಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ. ಆನರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತರೆಂದೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಡುವ ದೇವತೆಗಳು ಪರೋಕ್ಷಕೃತರೆಂದೂ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವರು.

ಉದಾ—ಮಾ ಚಿದನ್ಯದ್ವಿತಂತತ ||

ಈಶಾ ಅಥಿ ಪ್ರ ಗಾಯತ ||

ಉಪ ಪ್ರೇತ ಉಕಿಶಾಶ್ವೇತಯಧ್ವಂ || ಇತ್ಯಾದಿ.

(೪) ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲದುವ ದೇವತೆಗಳೇ ತಾವು ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ ಉತ್ತಮಪುರುಷಪ್ರಯೋಗ ದಿಂದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು.

ಉದಾ—ಅಹಂ ಭುವಂ ವಸುಃ ಪೂರ್ವಸ್ತುತಿಃ ||

ಇತಿ ವಾ ಇತಿ ಮೇ ಮನಃ ||

ಅಹಂ ರುದ್ರೇಥಿವಸುಭಿಶ್ಚ ರಾಮಿ || ಇತ್ಯಾದಿ

(೫) ಸ್ತುತಿ—ದೇವತೆಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ತುತಿನಾತ್ರವಿರುವ ಬುಕ್ಕ.

ಉದಾ—ಇಂದ್ರಸ್ಯ ನು ವಿರಾಣಿ ಪ್ರ ವೋಚಂ || ಇತ್ಯಾದಿ

(೬) ಅಶೀತ—ಆರ್ತವಾದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೆಯದನ್ನು ಹಾರೈಸುವ ಮಂತ್ರವು.

ಉದಾ—ಸುತೇಶ್ವರಾ ಅಪಮುಕ್ತಿಯಾಂ || ಇತ್ಯಾದಿ.

(೭) ಕಪಥ ಮತ್ತು ಅಭಿಶಾಸನ—ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೆಡುಕಾಗರಿ ಎಂದು ಬಯಸಿ ಶಾಪ ಕೊಡುವುದು.

ಉದಾ—ಅದ್ಯಾ ಮುರಿಯೆ ಯೆದಿ ಯಾತೆವಾನೋ ಅಸ್ತಿ ||

ಅಥಾ ಸ ವೀರೈರ್ವಕಳಿರ್ವಿಯೂಯಾ || ಇತ್ಯಾದಿ

(೮) ಕೆಸೈತಿವ್ಯಾವ—ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದುವಿಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದು.

ಉದಾ—ನ ಮೈತ್ಯರಾಸೀವಮೃತಂ ನ ತರ್ಹಿ |

ತಮ ಅಸೀತ್ತಮನಾ ಗೊಳ್ಳಮಗ್ರೇ || ಇತ್ಯಾದಿ.

(೯) ಪರಿವೇದನಾ—ವ್ಯಕ್ತಪಡುವುದು.

ಉದಾ—ಸುತೇವೋ ಅದ್ಯ ಪ್ರಪಕೇವನಾವ್ಯತ್ ||

ನ ವಿಜಾನಾಮಿ ಯೆದಿ ವೇದಮಸ್ತಿ || ಇತ್ಯಾದಿ.

(೧೦) ನಿಂದಾ—ನಿಂದಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇರುವ ಮಂತ್ರ.

ಉದಾ—ಕೇವಲಾಘೋರ ಭವತಿ ಕೇವಲಾದೀ ||

ಭೋಜಸ್ಯೇದಂ ಪುಷ್ಕರಣೀವ ವೇತ್ಯ (ಅತ್ರ ದ್ಯೂತನಿಂದಾ ಚ ತೈಸಿಪ್ರಶಂಸಾ ಚ) ಇತ್ಯಾದಿ. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಆಯಾ ಋಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಾರಂಭಮಂತ್ರವು. ಪೂರ್ವಾ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಋಕ್ಕುಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮಣೀಯಲ್ಲಿ (ಬು. ಸಂ. ಛಾಂ. ೧ ಪುಟ 717-920 ನ್ನು) ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸಮಾನೀ ವ ಆಕೂತಿಃ ಸಮಾನಾ ಹೃದಯಾನಿ ವಃ |

ಸಮಾನಮಸ್ತು ವೋ ಮನೋ ಯಥಾ ವಃ ಸುಸಹಾಸತಿ || ೪ ||

|| ಪದಾಃ ||

ಸಮಾನೀ | ವಃ | ಆಕೂತಿಃ | ಸಮಾನಾ | ಹೃದಯಾನಿ | ವಃ |

ಸಮಾನಂ | ಅಸ್ತು | ವಃ | ಮನಃ | ಯಥಾ | ವಃ | ಸುಸಹ | ಅಸತಿ || ೪ ||

|| ಸಾಯಂಕಾಲಾಷ್ಟಕಂ ||

ಹೇ ಮುಕ್ತಿಗೃಹಮಾಣಾಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮಾಕೂತಿಃ ಸಂಕಲ್ಪೋಽಧ್ಯವಸಾಯಾಃ ಸಮಾಸ್ತೇಕ-
ವಿಧೋಽಸ್ತು | ತಥಾ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಹೃದಯಾನಿ ಸಮಾಸ್ತೇಕವಿಧಾನಿ ಸಂತು | ತಥಾ ಪೋ
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮನೋಽಂತಃಕರಣಂ | ಪ್ರತ್ಯೇಕಾವೇಶ್ವಯೈಕವಚನಂ | ತದಸಿ ಸಮಾನಮಸ್ತು | ಯಥಾ
ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸುಸಹ ಶೋಭನಂ ಸಾಹಿತ್ಯಮಸತಿ ಭವತಿ ತಥಾ ಸಮಾನಮಸ್ತಿತ್ಯನ್ಯಯಃ ||
ಅಶ್ವೇರ್ಲಘು ಬಹುಲಂ ಭಂದಸೀತಿ ತಪೋ ಲಾಗಭಾವಃ ||

| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ |

(ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿಗೃಹಮಾಣರೇ) ಯೆಥಾ—ಯಾವರೀತಿಯಾಗಿ | ವಃ—ನಿಮಗೆ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ |
ಸುಸಹ—ಉತ್ತಮವಾದ ಐಕ್ಯಮತ್ವವು | ಅಸತಿ—ಇರುವುದೋ ಎಂದರೆ ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಆ ರೀತಿ | ವಃ—
ನಿಮ್ಮ | ಆಕೂತಿಃ—ಉದ್ದೇಶವು | ಸಮಾನೀ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರಲಿ | ವಃ ನಿಮ್ಮ | ಹೃದಯಾನಿ—
ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳು | ಸಮಾನಾ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರಲಿ (ತಾಗಿಯೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಮನಃ—
ಅಂತರಂಗದ ಆಲೋಚನೆ ಅಥವಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು | ಸಮಾನಂ—ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರಲಿ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿಗೃಹಮಾಣರೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಐಕ್ಯಮತ್ವವಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವೂ, ನಿಮ್ಮ
ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಆಲೋಚನೆ ಅಥವಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸಹ ಪರಸ್ಪರ ವಿದೋಽಧ್ಯವಸಾಯಾಃ ವಿಲ್ಲದಂತೆ
ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರಲಿ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರಲಿ.

English Translation.

Common, (worshippers), be your intention ; common be (the wishes of)
your hearts ; common be your thoughts, so that there may be thorough union
among you.

| ಏಕೀಕರಣ ವಿಷಯಗಳು |

ಈ ಸೂಕ್ತಾಂಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹತ್ತನೆಯ ಮಂಠಲದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪತಿಪದೇಶಾದ ವಿಲಮಂತ್ರಗಳು—

ಸಂಖ್ಯಾಸಮುತ್ಸಾಪದಶೈಂಖ್ಯಾಸಂ ಪರುಣೋಽವದಶ್ |

ಸಂಖ್ಯಾಸಮಿಂಪ್ರತ್ಯಗ್ನಿತ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಸಂ ಸವಿತಾವದಶ್ |

| ೧ ||

ಸಂಖ್ಯಾಸಂ ವಃ ಸ್ವೇಭ್ಯಃ ಸಂಖ್ಯಾಸಮರಣೇಭ್ಯಃ |

ಸಂಖ್ಯಾಸಮುತ್ಸಾಃ ಯುಜಮಿಹಾಸ್ತಾಸು ನಿ ಯುಚ್ಯತಾಂ |

| ೨ ||

ಯಶ್ಚಕ್ಷೀವಾಂ ಸಂವಸನಂ ಪುತ್ರೋ ಅಂಗಿರಸಾಂ ಭವೇತ್ |
ತೇನ ಸೋಽದ್ಯೋ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಂ ಪ್ರಿಯಾಂ ಸಮಚೀಳಸನ್ || ೩ ||

ಸಂ ವೋ ಮನಾಂಸಿ ಜಾತತಾಂ ಸಮಾಕೂತಿರ್ಮನಾಮಸಿ |
ಅಸೌ ಯೋ ನಿಮನಾ ಮನಃ ಸಂ ಸಮಾರ್ತಯಾಮಸಿ || ೪ ||

ಸೈರ್ಹಸ್ತ್ಯಂ ಸೇನಾದರಣಂ ಪರಿಣಾತ್ಮಕತು ಯದ್ಯವಿಃ |
ತೇನಾಮಿತ್ರಾಣಾಂ ಬಾಹೂನ್ ಹವಿಷಾ ಕೋಪಯಾಮಸಿ || ೫ ||

ಪರಿವತ್ಸ್ಯಾಸ್ಯೇಷಾಮಿಂಪ್ರೇ ಪೂಷಾ ಚ ಸತ್ಯತುಃ |
ತೇಷಾಂ ವೋ ಅಗ್ನಿ ದಗ್ಧಾನಾಮಗ್ನಿಮೂರ್ಧ್ನಾನಾಮಿಂಪ್ರೇ ಹಂತು ವರಂವರಂ || ೬ ||

ಐಷು ನಹ್ಯವ್ಯವಾಚಿನಂ ಹರಿಣಸ್ಯ ಧಿಯಂ ಯಥಾ |
ಪರಾ ಅಮಿತ್ರೈ ಐಷ ತ್ವರ್ವಾಚೀ ಗೌರುಪಾಪತು || ೭ ||

ಪ್ರಾಪ್ತರಾಣಾಂ ಪಶೇ ವಸೋ ಹೋತೇರ್ವರೇಣ್ಯತ್ರತೋ |
ತುಭ್ಯಂ ಗಾಯತ್ರವ್ಯಚ್ಛೇತೇ || ೮ ||

ಗೋಕಾಮೋ ಅನ್ಯಕಾಮಃ ಪ್ರಜಾಕಾಮ ಉತ ಆಹವಃ |
ಭೂತಂ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪ್ರಸೌತಿ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮ್ಯಕಮಶ್ವರಂ ಬಹುಬ್ರಹ್ಮ್ಯಕಮಶ್ವರಂ || ೯ ||

ಯದಶ್ವರಂ ಭೂತಶ್ಚತಂ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಸತೇ |
ಮಹ ಬುಧಿಮಸ್ಯ ಗೋಸ್ತಾರಂ ಜಮದಗ್ನಿರಕುರ್ಮತಂ || ೧೦ ||

ಜಮದಗ್ನಿರಾಪ್ಯಾಯತೇ ಭಂದೋಽಭಿಕ್ಷುತುರುತ್ತರೈಃ |
ರಾಜಾ ಸೋದಮಸ್ಯ ಭರ್ತೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವೀರ್ಯಾವತಾ || ೧೧ ||

ಶಿವಾ ನಃ ಪ್ರದಿಶೋ ವಿಶಃ ಸತ್ಯಾ ನಃ ಪ್ರದಿಶೋ ವಿಶಃ |
ಅಶೋ ಯತ್ತೇಹೋ ದವ್ಯತೇ ಶುಕ್ರಂ ಚೋದತಿಃ ಪಶೋ ಗುಪಾ || ೧೨ ||

ಯದ್ಯಸಿ ಆಹವಃ ಸೌತಿ ಸತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರಾಚರಂ ಭುವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರಾಚರಂ |
ಪ್ರಾಪ್ಯಯುಷಂ ಜಮದಗ್ನೀಃ ಆಹವಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯಯುಷಮಗತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯಯುಷಂ || ೧೩ ||

ಯದ್ವೇನಾಣಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಯುಷಂ ತನ್ನೇ ಅಗ್ನು ಪ್ರಾಪ್ಯಯುಷಂ ಸರ್ವಮಗ್ನು
[ತಪಾಯುಷಂ ಬಲಾಯುಷಂ |
ತಸ್ಯೈಯೋರಾ ವ್ಯಚೇದುರ್ಜೇ ಗಾತುಂ ಯಶ್ಚಾಯೇ ಗಾತುಂ ಯಶ್ಚನತೇಯೇ || ೧೪ ||

ವೈವೀ ಸ್ತುತಿರಸ್ತು ನಃ ಸ್ತುತಿಮಾರ್ಗಸುಪೇಭ್ಯಃ |

ಉದ್ಯಮಂ ಜಿಗಾತು ಭೇಷಜಂ ತಂ ನೋ ಅಸ್ತು ದ್ವಿಪದೇ ತಂ ಚತುಷ್ಪದೇ || ೧೫ ||

|| ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ||

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತನೋ ದಾರ್ಪಣಂ ನಿವಾರಯನ್ |

ಪ್ರಮರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ವೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರನೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕ ಶ್ರೀ ವೀರಬಲ್ಲಭೂಪಾಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುಪಂಧನೇನ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾರ್ಥವೀರ್ಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶೇ
ಮಲ್ಲಂಹಿತಾರ್ಥಾನ್ವೀತೃಷ್ಠಮಾಪ್ತಕೇಶ್ವನೋದ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ

|| ಓಂ ಶಶ್ವತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಂಹಿತವೂ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ
ಎಂಟನೆಯ ಅಶ್ವಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಯದ್ವರಸಪ್ರಪ್ತಂ ಮಾಪ್ತುಹೀನಂ ತು ಯದ್ವದೇಶ್ |

ತತ್ಪರ್ವಂ ಪುನಃಕಂ ದೇವ ಜಾಗೀರ್ದರ ನಮೋಸ್ತುತೇ ||

|| ಶುಭಂ ಭಾರವಾನ್ ||

